

Oponentský posudek bakalářské práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Lenka Budilová Jakoubková, Ph.D.

Bláhová, Klára, *Jak ženy konstruují svoji rodinnou identitu na základě výběru podoby příjmení po uzavření sňatku*. Praha: FHS UK, 2024, 46 stran.

Autorka si zvolila pro svou bakalářskou práci na akademické půdě stále poněkud překvapivě zanedbávané téma: výběr příjmení žen po uzavření sňatku. Motivací k napsání této práce jí byl jednak větší počet žen v jejím okolí, které výběr příjmení po sňatku řešily, jakož i text Martiny Štípkové (2010) věnující se v našem prostředí poprvé této problematice, přičemž se může jevit jako poměrně překvapivé, že ani na mezinárodní úrovni neexistuje větší počet prací zabývajících se tematikou z pohledu sociálních věd (sociální antropologie, antropologie příbuzenství apod.).

Celá práce má jasně danou strukturu: *Teoretický rámeček* (s. 8-21), *Empirická část* (s. 21-44) a krátký *Závěr* (s. 44). Součástí teoretického backgroundu je rovněž stručný onomastický nástin vývoje příjmení, která se stala prvotřídním identifikačním znakem v 18. století, zatímco dnes dochází k poměrně viditelné reinterpetaci patrilineárního předávání příjmení narázejícího ovšem stále na konzervativní postoje mnoha žen (s. 9). V krátkých podkapitolách se pak autorka postupně věnuje problematice přechylování, které je problematičtější nejen v rámci studovaného tématu. Jak patrně, přechylování může být součástí vážné diskuse například při komentování sportovních přenosů, kde, zdá se, převažuje stále tlak na to, aby komentátoři důsledně přechylovali ženská příjmení. V podkapitole Rodinná identita je nastíněna jedna z ústředních tezí práce, totiž že změna příjmení je nazírána jako jeden z aspektů konstruujících rodinnou identitu (s. 14). Práce je ukotvena především v příbuzenském epistemologickém diskurzu, tj. rovněž tematika příjmení je součástí širšího (univerzálního) pojetí příbuzenství, přičemž hlavní důraz je kladen na práci Davida Schneidera, Janeth Finch, která poukazuje na to, že příjmení v rámci příbuzenství je praxí, která se týká hlavně žen (s. 18-20), a již zmiňovaný text Martiny Štípkové, která explicitně tvrdí, že příjmení, resp. výběr příjmení vyjadřuje individuální identitu a rovné postavení ženy v partnerském vztahu (s. 21). Drobnou připomínku bych měl k členění kapitoly, které se mi jeví jako zbytečně rozkouskované (například podkapitola Rodina mohla být spojena s podkapitolou Příbuzenství apod.).

V empirické části autorka představuje hlavní výzkumnou otázku s cílem proniknout do osobnější roviny žen a jejich vztahů s rodinami. Hlavním kritériem pro výběr byl fakt, aby žena byla alespoň jednou vdaná, informátorky byly sháněny převážně z řad známých a přes sociální síť, zejména Instagram. Hlavním metodologickým nástrojem výzkumu byly polostrukturované, resp. polostandardizované rozhovory, které v některých případech přešly do rozměru narativního rozhovoru. Etická stránka výzkumu byla zajištěna maximálním respektem k soukromí a autonomii účastnic výzkumu. Výzkumných partnerek bylo celkem čtrnáct v širokém věkovém rozpětí 23-76 let. Následuje stěžejní část práce, již je solidně zpracovaná analýza rozhovorů, z nichž vyplývá jeden poměrně překvapivý závěr: nad tématem se většina zpovídaných žen dříve příliš nezamýšlela. Z rozhovorů více méně vyplynulo, že ženy změnou příjmení ve chvíli, kdy se, snad i díky autorčinu výzkumu, začaly zamýšlet nad svým rozhodnutím, došly k závěru, že jde do značné míry o snahu sblížit původní (orientační) rodinu s rodinou nově zakládanou (prokreační). V některých případech jde spíše o viditelnější snahu o spojení s orientační rodinou (např. výzkumné partnerky Martina, Zdena) nebo o vyjádření určité přínaležitosti ke své původní rodině (Helena), v jiných případech (např. zdvojení příjmení) byl

zdůrazňován silný vztah k oběma rodinám až po jakousi „neutralitu“, kdy podle jedné výzkumné partnerky (Lenka) příjmení nijak neovlivňuje rodinné vztahy, ale má spíše identifikační ráz. Lze říci, že výzkum ukázal na poměrně širokou paletu přístupů výzkumných partnerek ke konstruování jejich rodinné identity poté, co se rozhodly pro výběr příjmení po uzavření sňatku. Tak trochu vedlejším účinkem výzkumu bylo „otevření očí“ výzkumným partnerkám, které si předtím tuto změnu neuvědomovaly nebo ji nerefletovaly. Toto lze bezesporu vnímat jako přínos předkládané bakalářské práce. Na druhou stranu ale empirická část působí poměrně izolovaně, je na škodu, že autorka prakticky nepropojuje jinak relevantní a dobře zpracované teoretické koncepty s výpověďmi svých výzkumných partnerek.

Závěrem: bakalářská práce Kláry Bláhové je zpracována poctivě, je opřena o kvalitativní výzkum, který odhalil řadu zajímavých postřehů v tomto dosud málo studovaném segmentu příbuzenských vztahů, je napsána bez větších pravopisných nebo stylistických chyb. Zmiňované připomínky nikterak nesnižují celkové vyznění práce, které je spíše pozitivní, proto ji doporučuji k obhajobě s předběžným hodnocením *velmi dobře*.

V Květnici, 30. 8. 2024.

PhDr. Marek Halbich, Ph.D.